

UNIVERSITATEA TITU MAIORESCU BUCUREȘTI
I.O.S.U.D. ȘCOALA DOCTORALĂ DREPT

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
„INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNII DE
SPĂLARE A BANILOR. ABORDARE PLURIDISCIPLINARĂ”

Conducător de doctorat:

Prof.univ.dr. Gheorghe Popa

Doctorand:

Mihai-Costin Toader

București

2023

CUPRINSUL REZUMATULUI

1. Considerații introductive	3
2. Metode de cercetare științifică	5
3. Obiective ale tezei	7
4. Structura tezei de doctorat	8
Bibliografie selectivă	29

1. CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE

Criminalitatea, ca indicator al statusului unei societăți, este asociată cu evoluția sau cel mai adesea cu involuția paradigmei sociale și, fiind o plagă a societății moderne, se naște, se dezvoltă și se demantează în raport direct proporțional cu gradul de eficacitate al instrumentelor puse la dispoziția unui stat de drept, în vederea asigurării unui climat stabil de ordine publică. Altfel spus, fenomenul criminalității se află într-o relație organică de interdependență cu optimizarea mecanismelor unei societăți, iar dezvoltarea unor forme atipice de infraționalitate este de cele mai multe ori expresia unor relații sociale nenormate juridic sau necontrolate juridic. Pornind de la această ipoteză, se poate constata în mod facil că societatea autohtonă înregistrează o recrudescență a infraționalității economico-financiare [42% dintre organizațiile din România au raportat că au fost victimele criminalității economice în ultimii doi ani, un nivel ușor mai mic decât cel raportat la nivel global (49%) sau regional (47%), iar primele trei tipuri de infracțiuni economice raportate de companiile din România sunt fraudele comise de consumatori (44%), criminalitatea cibernetică (40%) și conduita neprofesională (36%), potrivit raportului PwC Global Economic Crime and Fraud Survey din 2018; de asemenea, 20% dintre organizațiile din România au estimat daune de pe urma infraționalității economice, cu sume cuprinse între 100.000 de dolari și 1 milion de dolari, în vreme ce 16% au raportat daune mai mari de 1 milion de dolari]¹, pe fondul dezvoltării economice și sociale a statului, dimensiune a criminalității ce se încearcă a fi reprimată sau cel puțin diminuată prin instituirea unor mecanisme și autorități de aplicare a legii, care să dețină atributul specializării.

Teoria „criminalității gulerelor albe”² atribuie fenomenului criminalității economice o etiologie particulară, ce o distinge de celelalte forme de infraționalitate.

¹ Informație disponibilă accesând <https://romanalibera.ro/economie/criminalitatea-economica-o-practica-aproape-banala-in-romania-725979>.

² Teorie sociologică fundamentată în anul 1939 de criminologul Edwin Sutherland, prin care se subliniază ideea că infracțiunile nu sunt determinate numai de patologii personale sau de sărăcie, așa cum susțineau teoriile tradiționale, ci și de condiții distincte, care caracterizează

În prezentul demers științific am optat să realizez exegeza unei forme de criminalitate, respectiv fenomenul de spălare a banilor, de „reciclare a fondurilor murdare”, printr-o abordare multidimensională și pluridisciplinară, respectiv cercetarea fenomenului de spălare a banilor din punct de vedere criminologic, criminalistic și penal.

În contextul globalizării, a mijloacelor moderne de comunicare în masă, a posibilităților aproape nelimitate de a străbate frontierele statelor moderne în mod nestingherit, ca o consecință subsecventă, s-a consacrat fenomenul „internaționalizării” infracționalității. Astăzi, statele moderne civilizate nu se mai confruntă sistemic cu o criminalitate violentă, axată pe extorcare, reglări de conturi în public, asasinate abominabile, decât în mod excepțional, în special în cazul actelor teroriste revendicate de organizații cu caracter terorist, ce acționează cu mijloace rudimentare, dinamizate de mobile culturale marotă (religie, orientare sexuală etc.), însă se cristalizează cu celeritate o nouă formă a criminalității, potențată de facilitarea accesului pe teritoriul statelor, fără îndeplinirea vreunei formalități, de libera circulație a mărfurilor și a capitalurilor, de anomia autorităților judiciare ale statelor, de lipsa instrumentelor de control ale instituțiilor statului, acest aspect conducând la schimbarea paradigmei criminale. De altfel, criminalitatea, reflectată în canonul primitivist, a fost violentă doar în începuturile ei.

Evaziunea fiscală internațională, spălarea banilor, traficul de persoane din state sărace către statele dezvoltate, traficul de organe și țesuturi umane, criminalitatea informatică sunt proiecții ale criminalității ce se răsfrâng în mod direct și nemijlocit asupra siguranței naționale a statelor și cetățenilor ce se confruntă cu asemenea dificultăți de estompare a fenomenului criminal.

În contextul marilor schimbări politice și sociale contemporane, al dezechilibrelor internaționale și al proceselor internaționale determinate de acestea, noile forme de criminalitate au luat o amploare deosebită, mai ales în țările aflate în tranziție la economia de piață³.

Criminalitatea în materia spălării banilor presupune, de regulă, implicarea „gulerelor albe”, utilizarea unor mijloace de operare sofisticate bazate pe tehnologie modernă, transformarea produselor infracțiunii în scopul disimulării acestora, consolidarea unui întreg complex de

situația privilegiată a claselor favorizate, în Sorin M. Rădulescu, *Sociologia devianței și a problemelor sociale*, Editura Lumina Lex, București, 2010, p. 276.

³ Laura Maria Stănilă, *Sociologie juridică*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2021, p. 335.

procedee apte să șteargă urmele infracțiunilor, să „albească” produsul infracțional, dar și autorii acestor fapte, și să redea circuitului civil urmările acestor infracțiuni sub forme aparent legale. În acest context criminologic extrem de îngrijorător se conturează și se amplifică o latură a infracționalității moderne, respectiv spălarea banilor. Este însă de menționat, ca particularitate, că fenomenul spălării banilor nu este altceva decât o proiecție complementară și subsecventă infracțiunii predicat/premisă/primare comisă anterior. Astfel, printre infracțiunile predicat clasice asociate cu infracțiunea de spălare a banilor se regăsesc infracțiunile de evaziune fiscală sau în legătură cu evaziunea fiscală, infracțiunile contra patrimoniului, infracțiunile de corupție și de serviciu, infracțiunile de trafic de persoane, infracțiunile de trafic de droguri.

Pentru că entitățile statale și suprastatale au adoptat un set de instrumente juridice reactive, apreciem că nu se poate susține teza conform căreia lentoarea combaterii flagelului infracțional ar fi generată de incidența unei legislații lacunare, cu alte cuvinte a unei deficiențe vizionare a legiuitorilor naționali sau a legiuitorului european, combinată cu curențe de implementare a unui cadru legislativ funcțional care să riposteze ferm și eficient împotriva flagelului acestui tip de criminalitate. Acest lucru nu se poate face, însă, decât cu alocarea unor resurse financiare și umane consistente, prin dedicarea unor instituții ale statului acestui obiectiv comun. Această formă de criminalitate este cu atât mai dăunătoare sănătății economice și morale a unui stat, cu cât produsele acestor infracțiuni sunt bani sau bunuri ce sunt redede circuitului civil, ce rulează în paralel cu economia reală și care contribuie la subminarea acesteia prin nefiscalizare și folosire în scopuri nedirijabile.

2. METODE DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

Cercetarea științifică în drept poate valorifica, alături de demersurile științifice din alte domenii, teoria acțiunii eficientei, contribuțiile praxiologiei ca știință a eficientei acțiunii. Investigația epistemologică a evidențiat că activitatea științifică se declanșează cu punerea de probleme pentru care se caută soluții, respectivele soluții generând, la rândul lor, noi probleme⁴.

⁴ Ion Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Pro Universitaria, București, 2019, p. 363.

De aceea, prin demersul de cercetare științific prezent, ne propunem să abordăm într-o manieră științifică problemele ce vor face obiectul cercetării și să identificăm altele noi, cărora să le oferim o propunere de dezlegare juridică.

Pentru realizarea obiectivelor generale propuse, cercetarea științifică în domeniul de drept expus mai sus se va realiza prin utilizarea unor metode de cercetare științifică specifice sociologiei. Astfel, cea mai importantă metodă de cercetare științifică este documentarea, ce se va realiza atât din izvoare juridice, cât și din izvoare nonjuridice. Documentarea, ca metodă de cercetare, deși este filonul cercetării juridice, trebuie completată și cu alte instrumente. Astfel, o altă metodă pe care intenționez să o folosesc în realizarea prezentei teze este observarea neparticipativă, definită în doctrină ca fiind o metodă în cadrul căreia cercetătorul observă în afara fenomenului pe care îl studiază⁵. Așadar, din examinarea evoluției fenomenului infracțional al spălării banilor voi identifica etiologia fenomenului și evoluția acestuia, pentru a putea oferi anumite soluții viabile de contracarare a acestuia.

O altă metodă de investigare științifică ce urmează a fi utilizată este analiza sistemică ce presupune studierea interrelațiilor care există între elementele și actorii dreptului, pe de o parte, și între drept și alte sisteme, pe de altă parte. Importantă pentru finalizarea demersului științific va fi și observația personală, ca urmare a abordării profesionale bilaterale (organ de urmărire penală – magistrat judecător).

De asemenea, voi recurge la instrumentul metodei tehnico-juridice, ce este definită în literatură⁶ ca fiind acel sistem (ansamblu sistematic) de reguli, procedee și mijloace de cercetare, special adaptat pentru a servi studiului științific al dreptului și care cuprinde cele 3 componente: studiul exegetic, ce are ca obiect recunoașterea în parte a fiecărei norme de drept în conceptul, conținutul, funcțiunea și sfera sa de aplicațiune; studiul dogmatic, ce are ca obiect cunoașterea principiilor dreptului extrase din normele de drept prin succesiva lor concentrare și distilare; și studiul critic, ce are ca obiect cunoașterea imperfecțiunilor dreptului, prin aflarea dizarmoniei care ar exista între forma și substanța normelor.

⁵ Sofia Popescu, *Sociologie juridică*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 79.

⁶ Vintilă Dongoroz, *Metoda tehnico-juridică în știința dreptului penal*, Editura Hamangiu, București, 2020, p. 16.

Din perspectivă epistemologică, teza se circumscrie unei cercetări pozitivistă, care a utilizat raționamentul deductiv, adică analiza ipotezelor, după care s-a trecut la demonstrarea prin inducție, în sensul că au fost prezentate circumstanțele particulare care verifică ipoteza, pentru ca ulterior, prin generalizarea lor, să se dovedească realitatea premiselor științifice acreditate în cadrul lucrării științifice.

Din perspectivă praxiologică, lucrarea își extrage seva dintr-o anumită jurisprudență neuniformizată, fiind necesară intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție prin mecanismul hotărârii prealabile, dar și intervenția Curții Constituționale, care prin deciziile acestora au remodelat practica judiciară în domeniu, lăsând însă practicienilor dreptului penal alte aspecte litigioase netranșate, pe care le-am structurat și abordat, încercând să ofer o dezlegare a acestora.

3. OBIECTIVE ALE TEZEI

Dezideratul acestei teze de doctorat este, însă, ca la finalizarea acesteia, doctrina dreptului penal al afacerilor în materia infracțiunilor de spălare a banilor să fie „ceva” mai consistentă, prin dezlegarea unor probleme de drept apărute în practica judiciară în corelația cu abordarea teoretică a acestora, prin lansarea unei metodologii de investigare a infracțiunilor de spălare a banilor, toate acestea fiind cu caracter deschis și exemplificativ, și prin expunerea unor puncte de vedere cu caracter de noutate, rezultate din cercetarea științifică aprofundată a doctrinei și din modul de aplicare a unor cauze judiciare, ținând cont de orientarea și cristalizarea practicii judiciare.

În consecință, acest demers științific își propune să se focalizeze teoretic și practic asupra unei dimensiuni a fenomenului criminalității, în special cel economico-financiar, respectiv fenomenul de spălare a banilor, prin realizarea unei analize acribice, exegetice, pluridisciplinare, combinând armonios și dinamic criminalistica, criminologia, dreptul penal substanțial, și dar dreptul procesual penal.

Actualitatea și însemnătatea temei de cercetare pentru care am optat este un alt factor care tinde să configureze întreg tabloul dedicat acestui demers științific. Astfel, infracționalitatea specifică ariei spălării banilor este considerată ca fiind palierul subsecvent criminalității economico-financiare și organizate, deoarece urmărește disimularea produselor infracționale (banii, cel mai adesea), însă nu se limitează doar la bani, în vederea reintroducerii acestora în

circuitul economic, punând astfel în pericol circuitul economic, cel financiar-bancar, încurajând concurența nelocală pe piața liberă, cu consecințe dăunătoare aduse statului și, în final, cetățenilor națiunii.

Așadar, cercetarea științifică se va circumscrie unei paradigme epistemologice, cuprinzând un studiu modern al metodelor de cunoaștere raționaliste din care s-ar putea desprinde o metodă științifică pozitivistă, dar și unei paradigme praxiologice, respectiv empirice, fundamentată pe generalizarea experienței pozitive a organelor judiciare.

4. STRUCTURA TEZEI DE DOCTORAT

Teza de doctorat este compusă din opt capitole și peste 40 de subcapitole, care și-au propus să sistematizeze rezultatele cercetării științifice. Astfel, aceasta debutează așa cum este firesc cu un capitol destinat **considerațiilor introductive (prolegomene)**, continuă cu **prezentarea referențialului normativ în materia fenomenului de spălare a banilor**, legislația internă activă și cea ieșită din fondul activ al legii, prezentarea instrumentelor juridice internaționale, inclusiv a celor de soft law referitoare la infracțiunea de spălare a banilor. De asemenea, au fost prezentate modificările operate asupra Legii nr. 129/2019 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative⁷ de la data intrării în vigoare și până în prezent (modificări survenite prin 12 acte normative succesive), ce relevă apetitul legislativ excesiv al legiuitorului către fenomenul de instabilitate legislativă, dar și instituțiile cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor, atât cele naționale, cât și cele internaționale.

Un capitol distinct (capitolul trei) este alocat **formelor de manifestare a fenomenului de spălare a banilor, în care sunt analizate și tehnicile de spălare a banilor și etapele spălării banilor.**

Conceptele de paradis fiscal/centru financiar offshore se întrepătrund în practica bancară și a finanțelor mondiale, deși conceptul de centru financiar offshore înglobează noțiunea de paradis

⁷ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 589 din 18 iul. 2019.

fiscal. Ambele sunt rezultatele unor legislații fiscale împovărătoare, care a determinat companiile mai mici sau mai mari să identifice teritorii cu fiscalitate favorabilă⁸.

Cele mai prolifiche jurisdicții care potențează săvârșirea sau ascunderea infracțiunilor de spălare a banilor sunt paradisurile fiscale. Astfel, la nivelul limbajului comun, paradisurile fiscale sunt considerate a fi state de sine stătătoare care practică un nivel al fiscalității foarte redus, atât pentru sursele de venit interne, cât și pentru sursele de venit externe. În literatura de specialitate, a fost definit paradisul fiscal ca fiind *spațiul geografic reprezentat de teritoriul unei țări, sau numai de o parte a teritoriului unui stat, în interiorul căruia se acordă numeroase și felurite facilități fiscale, precum: nu se percep impozite ori acestea sunt instituite în cote reduse și privesc numai unele categorii restrânse de venituri și bunuri, se asigură la un nivel înalt secretul bancar, este stimulată dezvoltarea activităților comerciale și transferul beneficiilor, nu există restricții în privința schimburilor de valoare etc.*⁹ Ca atare, paradisurile fiscale sunt folosite de autorii infracțiunilor economico-financiare pentru a disimula beneficiile materiale obținute din activitatea ilicită, respectiv produsul infracțional, pentru ca ulterior acesta să dobândească caracter aparent licit, și să fie reintrodus în circuitul civil.

Societățile offshore (în traducere din limba engleză „departe de țarm”) pot fi definite ca fiind societăți care nu desfășoară activități în țara în care a fost înregistrată și implicit nu realizează venituri impozabile în acel stat, fiind găzduite de jurisdicții offshore. La rândul lor, jurisdicțiile offshore sunt entități spațiale (state, regiuni, zone) ce permit înregistrarea societăților de tip offshore, și care asigură un nivel de fiscalitate foarte redus pentru veniturile companiei, în măsura în care aceste companii optează pentru externalizarea profiturilor în aceste jurisdicții și impunerea fiscală a acestora. *Principiile care au stat la baza acestei legislații a fost unul simplu și expresiv: facilitatea creării anumitor societăți financiare a căror activitate nu era impozitată, cu condiția ca aceste entități să nu dezvolte afaceri cu entitățile de pe teritoriul respectiv. Rezultă așadar legătura care există între un paradis fiscal lato sensu și legislația offshore. Cele*

⁸ Constantin Neacșu, *Infracțiuni de evaziune fiscală și spălare a banilor săvârșite prin intermediul companiilor offshore*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2021, p. 18.

⁹ Mircea Ștefan Minea, Cosmin Flavius Costaș, *Fiscalitatea în Europa la începutul mileniului III*, Editura Rosetti, București, 2016, p. 274.

*două noțiuni luate separat sunt lipsite de sens, întrucât afirmarea și dezvoltarea unui paradis fiscal a fost posibilă numai prin statuarea acestei legislații fiscale permissive*¹⁰.

Ținând cont de aceste avantaje legale, infractorii profilați, în special în zona criminalității economico-financiare, constituie societăți offshore în paradisuri fiscale, pe de o parte pentru a-și maximiza profitul infrațional, iar pe de altă parte pentru a încerca să ascundă amprenta infrațională, astfel încât orice investigație națională sau internațională să fie vulnerabilizată de aceste bariere: lipsa de cooperare cu organele judiciare, exacerbarea secretului bancar, vidul de reglementare etc. Executivul european (Comisia Europeană) a inițiat o direcție de acțiune privind impozitarea optimă a societăților din Uniunea Europeană cu privire la jurisdicțiile financiare necooperante, publicând o listă cu 30 de paradisuri fiscale din întreaga lume, printre care se numără Andorra, Bahamas, Belize, Hong Kong, Liechtenstein, Monaco, Panama, Liberia, Brunei, Seychelles, Insulele Virgine Britanice, Mauritius. Pe parcursul anului 2018, Comisia a evaluat 92 de țări în funcție de trei criterii: transparența fiscală, buna guvernare și activitatea economică reală, dar și pe baza unui indicator, existența cotei zero a impozitului pe profit. Actualizarea de astăzi demonstrează că acest proces clar, transparent și credibil a produs schimbări reale: 60 de state au luat măsuri ca răspuns la îngrijorările exprimate de Comisie, iar peste 100 de regimuri fiscale dăunătoare au fost eliminate. Lista a avut, de asemenea, o influență pozitivă asupra standardelor de bună guvernare fiscală convenite la nivel internațional. Pe baza examinării efectuate de Comisie, miniștrii au introdus pe lista neagră 15 țări. Dintre acestea, cinci nu și-au asumat niciun fel de angajamente de la prima listă neagră adoptată în 2017: Samoa Americană, Guam, Samoa, Trinidad și Tobago, precum și Insulele Virgine Americane. Alte trei țări se aflau în 2017 pe lista neagră, apoi au fost mutate pe lista gri în urma angajamentelor pe care și le-au asumat; acum însă trebuie reintroduse pe lista neagră deoarece nu și-au îndeplinit angajamentele: Barbados, Emiratele Arabe Unite și Insulele Marshall. Alte șapte state au fost mutate astăzi de pe lista gri pe lista neagră, din același motiv: Aruba, Belize, Bermuda, Fiji, Oman, Vanuatu și Dominica. Alte 34 de state vor continua să fie monitorizate în 2019 (lista gri),

¹⁰ Codruța Trandafir, *Societățile off-shore între reglementare legală și ilicit*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 63.

iar 25 de state care au făcut obiectul procesului inițial de examinare au fost declarate cooperante¹¹.

Prin Recomandarea Parlamentului European din 13 decembrie 2017 adresată Consiliului și Comisiei, în urma anchetei privind spălarea de bani, evitarea sarcinilor fiscale și evaziunea fiscală [2016/3044(RSP)]¹², s-a constatat cu îngrijorare că scandalul „Panama Papers” a zdruncinat încrederea cetățenilor în sistemele financiare și fiscale; subliniază cât de importante sunt restabilirea încrederii publicului și asigurarea unor sisteme fiscale echitabile și transparente, precum și a justiției fiscale și sociale; invită, în acest sens, Uniunea Europeană și statele sale membre să pună în aplicare și să-și consolideze în mod corespunzător instrumentele juridice pentru a transforma secretul în transparență, cooperare reciprocă și schimb de informații, precum și să combată în mod mai eficient spălarea banilor și îndeamnă statele membre să-și simplifice sistemele fiscale pentru a asigura o mai mare echitate în domeniul impozitării și să investească în economia reală; s-a subliniat necesitatea urgentă de a se formula o definiție comună la nivel internațional a ceea ce constituie un centru financiar offshore (OFC), un paradis fiscal, o jurisdicție opacă, o jurisdicție fiscală necooperantă și o țară cu un risc ridicat în ceea ce privește spălarea de bani; solicită să se ajungă la un acord internațional cu privire la aceste definiții, fără a se aduce atingere publicării imediate a listei negre comune a UE; subliniază că aceste definiții presupun stabilirea unor criterii clare și obiective, consideră că sancțiunile pentru spălarea de bani, evaziunea fiscală și fraudă fiscală ar trebui să fie mai severe și disuasive și că statele membre ar trebui să recurgă la abordarea bazată pe riscuri atunci când alocă resurse pentru combaterea acestor practici ilegale; salută, în acest sens, propunerea Comisiei de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor [COM(2016)0826]; invită statele membre să examineze oportunitatea de a interzice negocierile judiciare în cazurile foarte grave de fraudă fiscală; observă, totuși, că UE și statele membre ar trebui să elaboreze în același timp măsuri destinate fiecărei categorii de entități care au obligații de raportare prin care acestea să fie descurajate de la astfel de activități, iar aceste

¹¹ A se vedea comunicatul Comisiei Europene din data de 12 mar. 2019, disponibil la https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_19_1606.

¹² Disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017IP0491&from=EN>.

activități să nu mai fie profitabile; invită statele membre să reexamineze termenele de prescripție pentru spălarea de bani, pentru a evita astfel prescripțiile datorate lipsei de măsuri din partea autorităților competente.

Conform Concluziilor Consiliului Uniunii Europene, oferite publicității la data de 5.11.2020¹³, privind combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, s-a solicitat tuturor statelor membre să finalizeze rapid transpunerea tuturor actelor legislative relevante ale Uniunii din acest domeniu – în special Directiva (UE) 2018/843 de modificare a Directivei (UE) 2015/849 (a patra directivă privind combaterea spălării banilor), precum și Directiva (UE) 2019/1153 – și să consolideze aplicarea efectivă și asigurarea respectării legislației lor cât mai curând posibil.

În ceea ce privește tehnicile de spălare a banilor, în literatura de specialitate¹⁴ au fost evidențiate multiple forme de spălare a banilor, printre care cele mai frecvente sunt:

- dobândirea de obiecte de lux și/sau bunuri imobiliare (metale, pietre prețioase, bijuterii, bunuri imobiliare). Uzitarea acestei tehnici de spălare a banilor presupune că spălătorul de bani investește sumele „albite” în achiziția acestor obiecte și bunuri, pe de o parte profitând de regimul juridic al acestora, care este destul de permisiv și nu presupune vreo motivare a fondurilor folosite, pe de altă parte luând în considerare faptul că metalele, pietrele prețioase și bijuteriile sunt ușor de transportat, pot fi ascunse cu ușurință și de asemenea pot fi valorificate la fel de ușor, având avantajul că nu sunt supuse unui risc de depreciere major. În ceea ce privește achiziția de bunuri imobile, acestea de asemenea prezintă o particularitate, respectiv faptul că pot produce fructe, respectiv pot fi exploatate pentru a produce alte avantaje materiale;
- contrafacerea rezultatelor financiare ale societății. Această metodă de spălare a banilor presupune că cifra de afaceri a societății este crescută artificial pentru a justifica existența unei lichidități crescute, după care, numerarul este reintrodus în circuitul economic și contopit cu numerarul care provine din activități legale;

¹³ Disponibil la <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12608-2020-INIT/ro/pdf>.

¹⁴ Remus Jurj Tudoran, Dan Drosu Șaguna, *Spălarea Banilor, Teorie și practică judiciară*, ediția a 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2022, p. 130 și urm.

- mecanismele paralele de transfer de fonduri (sistemul hawalla sau hundi, licitarea operelor artistice, furnicile japoneze, procesul fals, falsificarea de facturi, creditul dintr-un contract de asigurare, societățile cu comportament de tip fantomă, piața bursieră, folosirea sistemului bancar, jocurile online). Cuvintele hawalla sau hundi pot fi amândouă folosite pentru a semnifica același tip de transfer paralel de fonduri. FATF-GAFI a definit aceste sisteme ca fiind sisteme alternative de transmitere care acoperă orice sistem folosit pentru transferul de bani dintr-o locație în alta și în general operează în afara canalelor bancare și implică transferul unor valori sau bani fără ca acestea să fie mișcate fizic în momentul tranzacției. Interesul în sistemele bancare subterane a explodat după evenimentele din 11 septembrie 2001, respectiv abominabilele atacuri teroriste din SUA. Deși probele sunt variate, este de notorietate că rețeaua teroristă Al-Qaeda și rețelele în conivență cu aceasta au utilizat diferite forme ale sistemului bancar subteran pentru a circula și depozita resursele sale, în scopul organizării și planificării eficiente a atacurilor teroriste.

Ceea ce prezintă interes este modalitatea prin care operațiunile strâns asociate cu liderul Bin Laden au permis interferarea acestor sisteme tradiționale și informale în sistemul global convențional financiar, extins prin utilizarea companiilor nominale și a celor interpușe care sunt înregistrate în anumite jurisdicții „offshore”. Este clar, de asemenea, faptul că fundațiile caritabile au fost utilizate nu doar în scopul colectării de fonduri de la susținători, dar și pentru a facilita integrarea acestor fonduri. Poate că unul dintre aspectele cele mai deranjante ale acestor descoperiri a fost aparenta și persuasiva ignorare de către autoritățile americane și serviciile secrete față de natura, extinderea și operațiunile efectuate de aceste rețele subterane.

Serviciile de informații importante au admis faptul că acest aspect reprezintă aproape în întregime o zonă neexplorată. Chiar mai deranjantă a fost recunoașterea faptului că aceste rețele nu pot fi pătrunse la un nivel care să furnizeze informațiile necesare, cel puțin pentru luarea unei acțiuni. Sistemul Hawala a luat naștere în Sudul Asiei, dar acesta s-a extins în jurul lumii, urmând modelul imigrării din acea regiune (către Europa, Orientul Mijlociu, Estul și Sudul Africii, America de Nord și de Sud, și alte regiuni din Asia). Hawala este o metodă informală de transfer de bani fără ca banii fizici să se miște efectiv. Este descris ca un „transfer de bani fără mișcare de bani”. O altă definiție este pur și simplu „încredere”. Hawala este folosit astăzi ca un canal alternativ de remitere care există în afara sistemelor bancare tradiționale. Tranzacțiile între

brokerii hawala se fac fără bilete la ordin, deoarece sistemul se bazează în mare măsură pe încredere și pe echilibrarea registrelor brokerilor hawala.

Hawala își are originea în Asia de Sud în timpul secolului al VIII-lea și este folosit astăzi în întreaga lume, în special în comunitatea islamică, ca mijloc alternativ de efectuare a transferurilor de fonduri. Spre deosebire de metoda convențională de transfer de bani peste granițe prin transferuri bancare, transferul de bani în hawala este aranjat printr-o rețea de hawaladars sau dealeri hawala. Dealerii Hawala țin un jurnal informal pentru a înregistra toate tranzacțiile de credit și de debit în conturile lor. Datoria dintre dealerii hawala poate fi achitată în numerar, proprietate sau servicii. Un hawaladar care nu își păstrează finalul înțelegerii în sistemul contractual implicit al hawala va fi etichetat ca unul care și-a pierdut onoarea și va fi excomunicat din rețea sau regiune.

În sistemul Hawala, fondurile sunt transferate între persoane fizice „hawaladari” care colectează fondurile la sfârșitul fiecărei operațiuni și alți hawaladari care, pe de altă parte, distribuie fondurile. Sistemul este construit pe o relație de încredere care nu este întotdeauna legată de rudenie sau alte conexiuni. Persoanele fizice operează, de obicei, independent una față de alta, mai bine decât ca parte a unei organizații mai mari. În general, aceștia sunt comercianți sau mici întreprinzători care desfășoară activități Hawala odată cu activitățile comerciale obișnuite. Ca exemplu, fondurile care trebuie transferate din Marea Britanie spre India vor fi furnizate unui hawaladar din Marea Britanie în lire sterline sau sub o altă formă .

Acest hawaladar contactează apoi un alt hawaladar la destinație, prin telefon sau fax, și solicită ca o sumă echivalentă (minus un procent mic din comision) să fie plătită în rupii sau aur persoanei desemnate de către clientul din Marea Britanie. Procesul poate, de asemenea, transfera fondurile în direcția opusă, în cazurile în care conturile au devenit nesoldate de către hawaladari în timp, conturile au fost stabilite prin transferuri de bani reciproce, manipularea facturii comerciale, contrabandă cu aur și pietre prețioase, sistemul bancar convențional sau prin circulația fizică a fondurilor. Hawala este considerat, de către cei implicați, un sistem cu mijloace eficiente de mișcare a fondurilor. Aurul joacă adesea un rol important în tranzacțiile Hawala. Operațiunile sunt dificil de urmărit din cauza lipsei evidențelor, iar în cazul în care acestea există, ele sunt codificate. Conexiunea etnică și încrederea puternică acordată pot face, de asemenea, dificilă inserțiunea în sistem .

- falsul proces judiciar. Această metodă constă în faptul că produsele rezultate din activități infracționale sunt transferate către o companie offshore, iar în baza unor documente de proveniență false, o altă societate controlată de spălătorul de bani promovează un proces civil în contradictoriu cu pârâta, societate offshore, care fie se soluționează cu încheierea unei hotărâri de expedient prin care compania offshore achiesează la pretențiile reclamantei și plătește astfel suma datorată, reintroducând aceste fonduri pe teritoriul național, fie se soluționează cu admiterea pretențiilor reclamantei, având în vedere faptul că documentele justificative prezentate sunt recunoscute și însușite de partea colitigantă.
- furnicile japoneze. Această tehnică de spălare a banilor presupune că titularul sumelor de bani provenite din infracțiuni, remite unor intermediari denumiți în mod plastic „furnici” aceste sume de bani, dar și un bilet de călătorie dus-întors către o destinație internațională. Furnicile achiziționează, cu acești bani, produse de valoare, după care se întorc în țara de origine și pun la dispoziție clientului bunurile cumpărate, sens în care clientul va vinde aceste bunuri ca fiind bunuri achiziționate din spațiul intracomunitar sau extracomunitar, emițând o factură falsă de import;
- societățile cu comportament de tip fantomă. În ceea ce privește societățile de tip fantomă, acestea sunt societăți cu rol de paravan, care sunt înființate în scopul ocolirii prevederilor legale, cel mai adesea în scopul eludării obligațiilor fiscale. Astfel, aceste societăți au una sau mai multe caracteristici specifice, fie sunt înființate de către persoane cu rol de paravan, fiind numite în practică „oameni de paie”, persoane care ulterior devin neidentificabile, fie sunt constituite de intermediari, desfășoară activități ilicite în debutul activității, după care, ulterior nu mai desfășoară activitate economică nici la sediul declarat sau la alte puncte de lucru, nu dețin angajați cu forme legale, scopul acestora fiind acela de a se interpune în operațiuni comerciale. Aceste tipuri de societăți se mai numesc societăți tampon sau bidoane, deoarece au rolul de a emite documente justificative false (facturi fiscale, avize de însoțire a mărfii etc.) pe care alte societăți le folosesc în scop fraudulos;
- sistemele de plată online. Brokerii financiari inițiază relații de afaceri și deschid conturi în numele unor clienți cu care nu există interacțiuni față în față. Aceasta a fost mereu situația în cazul clienților nerezidenți, dar a devenit mai frecventă odată cu

dezvoltarea „banilor electronici” și a operațiunilor bancare electronice sau prin telefon. Monedele electronice sunt un surogat al numerarului pe care operatorii, sub angajamentul anonimatului, îl pot schimba chiar și la distanțe mari, stabilindu-și afacerile în state care nu au un sistem de aplicare a legii consecvent. Emitenții acestor instrumente ar trebui să aplice măsuri profilactice, în legătură cu modul de verificare a sistemelor de distribuție a plăților pentru cardurile de credit și asupra companiilor care acceptă un astfel de sistem de plată și să păstreze înregistrările cererilor de retragere a banilor virtuali, care sunt anormale din punctul de vedere al cantității sau al frecvenței. Această metodă se mai remarcă și prin niveluri maxime pentru tranzacțiile individuale sau pe tranzacție și imposibilitatea (sau lipsa posibilității de urmărire) a sumelor transferate de pe un card electronic care ar trebui avute în vedere de către instituțiile emițătoare, ca mijloace de a evita utilizarea ilicită a acestor instrumente. În prezent activitatea bancară electronică presupune astăzi o gamă largă de produse și servicii oferite prin intermediul rețelelor de telecomunicații. Depersonalizarea și lipsa de frontiere a activității bancare electronice combinată cu viteza tranzacțiilor generează dificultăți în ceea ce privește identificarea și verificarea clienților. În ceea ce privește aceste sisteme de plată online care servesc ca metodă de spălare a banilor, acestea au fost studiate și sunt dezvoltate pe larg în doctrina din Statele Unite ale Americii, unde se arată că infractorii virtuali folosesc cu preponderență cardurile preplătite voucherele, dar și monezi digitale cum sunt bitcoinii.

În ceea ce privește etapele fenomenului de spălare a banilor, în literatura de specialitate¹⁵ s-a cristalizat teza potrivit căreia schema de spălare a banilor cunoaște trei etape propriu-zise:

- etapa plasării este faza în care sumele de bani obținute din activități ilicite susceptibile de a procura foloase materiale sunt puse în circulație, introduse în circuitul civil, prin intermediul unor entități constituite în mod legal (bănci, fonduri de investiții, case de schimb valutar, societăți de asigurare, societăți pe acțiuni etc.). Această etapă reprezintă și deplasarea fizică a veniturilor obținute din infracțiuni pentru separarea masei infracționale

¹⁵ Alexandru Boroi, Bogdan Vîrjan, Ionuț Andrei Barbu, Mirela Gorunescu, Iulia-Elena Nistor, *Dreptul penal al afacerilor*, ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2021, p. 279-280.

ce ar putea fi supravegheată de organele de aplicare a legii¹⁶. În opinia noastră, etapa plasării constituie introducerea în circuitul civil a produselor infracționale în scopul omogenizării cu alte surse licite, folosindu-se mecanisme legale. Așadar, plasarea ca etapă distinctă a fenomenului de spălare a banilor nu este altceva decât mutarea, deplasarea sau translatarea sursei ilicite provenite din săvârșirea unei infracțiuni spre un alt izvor licit;

- etapa stratificării reprezintă procesul de sedimentare a produsului infracțional, de desprindere față de izvorul ilicit al acestora, de amestec cu alte surse licite și se poate realiza prin numeroase moduri de operare, cum ar fi: tranzacții bancare fictive, tranzacții comerciale fictive, vânzarea și revânzarea succesivă a unor bunuri, schimbul monetar, scopul fiind legitimarea surselor de venit prin crearea unui istoric care să mascheze adevărata proveniență a surselor de bani. Complementar celor deja reținute în doctrină, în legătură cu etapa de stratificare, considerăm că această fază a procesului dinamic de spălare a banilor constituie o operațiune de omogenizare a bunului infracțional în formă monetară sau nemonetară, de „spoliere” de caracterul infracțional al acestuia;
- etapa integrării presupune apropierea bunurilor astfel „spălate” de către infractori și reintroducerea acestora în circuitul economic, cu aparența provenienței lor din surse licite și chiar declararea lor autorităților statului, adică reciclarea fondurilor murdare, desăvârșind astfel această operațiune. În etapa integrării, produsul infracțional este ambalat într-o formă legală, intră în circuitul civil și economic ca orice produs al economiei de piață și participă sub formă de bunuri materiale sau prestări de servicii la cuantificarea P.I.B.-ului țării¹⁷.

De asemenea, în literatura de specialitate¹⁸, se mai reține că profiturile obținute sub formă de numerar pot fi utilizate în mai multe modalități, respectiv contrabanda cu numerar care se referă

¹⁶ Remus Jurj Tudoran, Dan Drosu Șaguna, op. cit., p. 106.

¹⁷ PIB-ul este principalul indicator de măsurare a economiei naționale și este definit ca valoarea tuturor bunurilor și serviciilor produse în economie, mai puțin valoarea acelor bunuri sau servicii folosite în crearea lor. Acesta poate fi calculat utilizând diferite metode: metoda producției, metoda cheltuielilor și metoda veniturilor (definiție conform Institutului Național de Statistică, www.insse.ro).

¹⁸ Adrian Cristian Moise, Emilian Stancu, op. cit., p. 75.

la situația în care fondurile ilegale sunt transportate peste frontiere în mod fraudulos, utilizându-se în etapa de plasare a procesului de spălare a banilor și structurarea/smurfingul, care reprezintă o tehnică utilizată pentru a evita prevederile legale de raportare a tranzacțiilor în numerar, în situația în care acestea depășesc o anumită valoare, având ca scop evitarea cerințelor de raportare și de evidență bancară, fiind realizată în etapa de plasare a procesului de spălare a banilor.

Reamintim că, potrivit art. 7 din Legea nr. 129/2019, entitățile raportoare au obligația de a raporta către Oficiu tranzacțiile cu sume în numerar, în lei sau în valută, a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro; în situația în care tranzacțiile prevăzute la alin. (1) sunt derulate prin intermediul unei instituții de credit sau financiare, obligația de raportare revine acesteia, cu excepția operațiunilor din activitatea de remitere de bani care vor fi raportate conform alin. (5). Instituțiile de credit și instituțiile financiare, definite conform prezentei legi, vor transmite rapoarte online privind transferurile externe în și din conturi, în lei sau în valută, a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 15.000 euro. În sensul alin. (1), termenul „tranzacție” include și operațiunile a căror valoare este fragmentată în tranșe mai mici decât echivalentul în lei a 15.000 euro, care au elemente comune, cum ar fi: părțile tranzacțiilor, inclusiv beneficiarii reali, natura sau categoria în care se încadrează tranzacțiile și sumele implicate.

Cel de-al patrulea capitol al tezei este dedicat **elementelor de tipicitate obiectivă și subiectivă ale infracțiunii de spălare a banilor**. În cadrul acestui capitol, a fost analizată infracțiunea de spălare a banilor din perspectiva dreptului penal substanțial și a dreptului procesual penal, fiind examinată schema monografică a infracțiunii, astfel cum fost consacrată de profesorul Vintilă Dongoroz, și particularitățile sale, dar și elementele de procedură ce guvernează derularea procesului penal.

De asemenea, în cadrul aceluiași capitol, autorul tezei a selectat cele mai stringente și frecvente probleme jurisprudențiale tangente infracțiunii de spălare a banilor, din perspectiva autorului, cărora le-a oferit o dezlegare în raport de modul de cristalizare a jurisprudenței și de literatura de specialitate. În practica judiciară au fost identificate mai multe probleme de drept ce au suscitat de-a lungul timpului, abordări și interpretări neunitare cu privire la tratamentul juridic aplicabil infracțiunii de spălare a banilor. În ceea ce privește mecanismul angajării răspunderii penale cu privire la săvârșirea acestei infracțiuni, în jurisprudență s-au cristalizat mai multe chestiuni de drept apte să fie dezlegate diferit, ce au suscitat moduri de interpretare neunitare,

fiind astfel nevoie de intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție și ulterior chiar de intervenția Curții Constituționale.

În acest sens, au fost analizate principalele și cele mai actuale probleme jurisprudențiale în angajarea mecanismului răspunderii penale ca urmare a săvârșirii infracțiunii de spălare a banilor, respectiv individualizarea materială a infracțiunii de spălare a banilor în raport de infracțiunea premisă, infracțiunea de spălare a banilor din perspectiva subsidiarității acesteia în raport cu infracțiunea premisă, reținerea infracțiunii de spălare a banilor, în condițiile concrete în care situația de fapt nu relevă folosirea unui element fraudulos, dolosiv, falacios, distincția dintre infracțiunea de spălare a banilor și tănuire, modalitățile alternative ale elementului material al infracțiunii de spălare a banilor, subiectul activ al infracțiunii predicat, autonomia infracțiunii de spălare a banilor, modul de consumare a infracțiunii de spălare a banilor în raport cu infracțiunea predicat (infracțiunea de evaziune fiscală), concursul dintre infracțiunea de evaziune fiscală și spălare a banilor, respectiv confiscarea, departajarea infracțiunii de spălare a banilor de infracțiunea de infracțiunea de „utilizare cu rea-credință a creditului societății” precum și prescripția răspunderii penale în materia infracțiunii de spălare a banilor, în lumina jurisprudenței Curții Constituționale a României și a Înaltei Curți de Casație și Justiție, aplicarea legii penale mai favorabile, necesitatea schimbării încadrării juridice

Cel de-al cincilea capitol al lucrării este destinat **instituțiilor de drept penal și procesual penal care vin în conexiunea cu infracțiunea de spălare a banilor**, fiind astfel examinate măsurile de siguranță ale confiscării speciale și extinse, precum și alte varietăți ale acestor instituții, dar și problematica măsurilor asigurătorii.

În sfera de incidență a dreptului penal autohton, confiscarea specială și confiscarea extinsă prezintă anumite particularități care determină dezbateri doctrinare acerbe și o fertilă jurisprudență. Pentru a aborda științific această chestiune, vom porni de la relevarea naturii juridice și a modului de reglementare a acestor instituții, prin sublinierea unor soluții din practica judiciară națională și europeană, care să ofere o dezlegare cât mai judicioasă a chestiunii referitoare la standardul probatoriu pretins de către legiuitor pentru ca organele judiciare competente să poată dispune una dintre aceste măsuri.

Profesorul Ioan Tanoviceanu spunea despre confiscare că este o pedeapsă de natură particulară și se aplică în materie criminală sau corecțională, relativ la obiectele care au servit la comiterea ori încercarea de comitere a infracțiunii, sau care au rezultat din infracțiune¹⁹.

Este notoriu faptul că legiuitorul include confiscarea specială și confiscarea extinsă în categoria măsurilor de siguranță. Deși sunt consecințe directe și imediate ale angajării mecanismului de răspundere penală, legiuitorul nu a înțeles să ofere o definiție conceptuală a măsurilor de siguranță, această misiune revenind doctrinei și practicii judiciare.

Într-o lucrare emblematică pentru peisajului științelor penale²⁰, autorii au reușit să confere definiția plurativă a măsurilor de siguranță și rațiunea editării acestora, subliniind faptul că infracțiunile sunt fapte care prin ele însele prezintă un pericol social deosebit, iar pentru combaterea acestora și înlăturarea pericolului social intervin sancțiunile cu caracter penal.

Faptele prevăzute de legea penală dau însă în vileag, deseori, existența unor realități umane sau sociale care, la rândul lor, prezintă pericol social; aceste realități trebuie să fie de asemenea combătute, fiindcă ele pot determina sau contribui la săvârșirea altor fapte prevăzute de legea penală. Aceste realități umane sau sociale, privite în special din punctul de vedere al luptei împotriva infracțiunilor, sunt considerate ca „stări de pericol” de care trebuie să se ocupe însăși legea penală, fiindcă, pe de o parte, ele se găsesc implicate în cauzalitatea unor fapte prevăzute de legea penală, iar pe de altă parte, sunt scoase la lumină tocmai prin săvârșirea acestor fapte. Aceste „stări de pericol”, distincte de pericolul social pe care îl prezintă faptele prevăzute de legea penală, nu pot fi combătute prin sancțiuni penale (pedepse) a căror aplicare nu ar putea fi justificată, deoarece aceste stări izvorăsc din realități care nu constituie încălcări ale legii penale, și nici nu ar putea avea vreo eficiență, înlăturarea acestor stări de pericol trebuind să se realizeze numai prin măsuri cu caracter preventiv.

A fost deci necesar ca, în Codul penal în vigoare, alături de cadrul mijloacelor de constrângere cu caracter represiv, să se creeze, în sistemul sancțiunilor de drept penal, un cadru complementar

¹⁹ Ioan Tanoviceanu, *Curs de Drept penal*, vol. II, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 450.

²⁰ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, R. Stănoiu, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, V. Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. II, Ediția a II-a, Editura Academiei Române și Editura All Beck, București, 2003, p. 258.

de mijloace de constrângere cu caracter pur preventiv, respectiv măsurile de siguranță. Aceste măsuri sunt destinate combaterii anumitor stări de pericol social care au contribuit și ar mai putea contribui la săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală. Stările de pericol care atrag luarea de măsuri de siguranță sunt anume prevăzute de legea penală. Existența acestor stări de pericol, care justifică luarea măsurilor de siguranță este, după cum s-a arătat mai sus, dată în vileag prin însăși săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, iar stările respective privesc, *in genere*, persoana celui care a săvârșit fapta.

Următorul capitol (al șaselea) punctează **instrumentele criminalistice folosite în investigația financiară în materia infracțiunii de spălare a banilor, dar și direcțiile metodologice de cercetare a acestei infracțiuni**, analizând principalele probleme ce se circumscriu obiectului probațiunii, care trebuie lămurite în investigarea infracțiunii de spălare a banilor. Astfel, au fost examinate activitățile de tactică criminalistică ce sunt obligatorii în cazul investigatorului financiar care cercetează infracțiunea de spălare a banilor (stabilirea etapelor cercetării criminalistice a infracțiunii de spălare a banilor, factorii și condițiile care generează săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, stabilirea exactă a faptelor și a circumstanțelor în care infracțiunea a fost săvârșită, tactica efectuării actelor de urmărire penală în cauzele penale având ca obiect infracțiunea de spălare a banilor, tactica ascultării martorilor, tactica ascultării suspectului/inculpatului, perchezițiile și ridicarea de obiecte și înscrisuri efectuarea constatării tehnico-științifice și a expertizei criminalistice), dar și elementele metodologice criminalistice folosite în detectarea și instrumentarea unor astfel de cauze judiciare penale (a fost elaborat cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul infracțiunii de spălare a banilor, criteriile generale de investigare și direcții metodologice, precum și particularitățile în investigarea criminalistică a infracțiunii de spălare a banilor).

Împreună cu dreptul penal și dreptul procesual penal, criminalistica este o știință cu un aport considerabil la realizarea obiectului procesului penal, respectiv tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, în ceea ce privește acțiunea penală și tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs, prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale, în ceea ce privește acțiunea civilă accesorie celei penale.

Una din părțile principale ale criminalisticii, în ordinea dezvoltării acestora cea de-a treia, este metodologia criminalistică, definită în doctrină²¹ ca fiind partea care se ocupă cu studierea, elaborarea și aplicarea regulilor de investigare/anchetare a diverselor genuri de infracțiuni, bazate pe respectarea strictă a prevederilor legale și pe experiența pozitivă a organelor de urmărire penală.

Sfera de acțiune a criminalisticii cuprinde întregul proces penal atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Într-un sens mai restrâns, aportul acestei științe s-ar putea traduce prin „ancheta penală” sau „ancheta judecătorească”, în sensul de cercetare judecătorească²².

În ceea ce privește rolul criminalisticii în activitatea judiciară, în domeniul penal aplicarea legii presupune: descoperirea faptei, respectiv a oricărui element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni (omor, tâlhării, viol etc.); stabilirea împrejurărilor sau circumstanțelor în care a fost comisă fapta; identificarea infractorului și/sau a altor persoane (coautor, complice, victimă); dovedirea vinovăției persoanei suspecte²³.

În literatura de specialitate²⁴, cu privire la structura criminalisticii, interpretată în sens larg, au fost exprimate mai multe opinii conform cărora această știință cuprinde *procedee polițienești destinate conducerii unei anchete, inclusiv strângerii probelor privind comiterea infracțiunii, care aparțin „Poliției tehnice”*. Aceste procedee științifice sunt utilizate în expertiza urmelor și a probelor materiale ale infracțiunii, care aparțin „Poliției științifice” și procedee juridice destinate administrării, potrivit regulilor de drept, a probelor existenței infracțiunii.

²¹ Vasile Bercheșan, *Cercetarea penală, Criminalistică – Teorie și practică*, Editura și Tipografia Icar, București, p. 18.

²² Prof.univ.dr. Emilian Stancu în postfață Vasile Bercheșan, *Cercetarea penală, Criminalistică – Teorie și practică*, Editura și Tipografia Icar, București.

²³ Gheorghe Popa, Nicolae Gamenț, *Criminalistică, Curs Universitar*, Editura ProUniversitaria, București, 2014, p. 3.

²⁴ Emilian Stancu, Adrian Cristian Moise, *Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 25.

Referitor la investigarea criminalistică atât din perspectiva tacticii criminalistice, cât și din perspectiva metodologiei investigării infracțiunii de spălare a banilor, este de subliniat că doctrina de specialitate nu a acordat atenția cuvenită acestui gen de infracțiuni, neexistând lucrări de specialitate care să abordeze frontal un set de reguli metodologice apte de a crea o procedură generală de investigare criminalistică. Totuși, în metodologia criminalistică au fost dezvoltate reguli cu privire la investigarea criminalistică a infracțiunilor în domeniul afacerilor, infracțiunea de spălare a banilor fiind inclusă în sfera criminalității afacerilor. Tot în doctrină²⁵ se susține că *dreptul afacerilor are un domeniu mai întins decât dreptul comercial, incluzând și aspecte de drept public (intervenția statului în economie), de drept fiscal, de dreptul muncii și chiar de drept civil (protecția consumatorilor)*. În sfera domeniului dreptului afacerilor se dezvoltă și se consolidează un număr mare de afaceri ilegale, denumit generic criminalitatea afacerilor.

Mai specific de atât, infracțiunea de spălare a banilor este abordată în doctrină ca fiind o infracțiune absorbită în sfera dreptului penal al afacerilor. Astfel, într-o lucrare de specialitate cu denumirea expresă „Dreptul penal al afacerilor”²⁶, s-a considerat că *dreptul penal al afacerilor este un segment al dreptului penal, partea specială, constituit din ansamblul normelor de incriminare și sancționare penală a faptelor prin care se încalcă regimul juridic stabilit pentru desfășurarea afacerilor*.

În ceea ce ne privește, apreciem că infracționalitatea în domeniul spălării banilor nu poate fi clasificată, cu rigoare științifică, exclusiv în domeniul dreptului afacerilor, dreptului penal al afacerilor sau unui alt domeniu, din mai multe rațiuni. Astfel, se remarcă faptul că, în principiu, fără a exclude posibilitatea reținerii autonome a infracțiunii de spălare a banilor, infracțiunea de spălare a banilor este subsecventă infracțiunii primare/premisă/predicat. Chiar și atunci când este reținută în mod autonom, infracțiunea de spălare a banilor este în corelație directă cu o infracțiune premisă, care din diverse rațiuni nu poate face obiectul probațiunii judiciare. Așadar, fiind o infracțiune subsecventă, aceasta se poate consuma prin comiterea anterioară sau concomitentă a infracțiunii predicat, ce poate fi orice infracțiune susceptibilă de procurarea unui

²⁵ Adrian Cristian Moise, Emilian Stancu, *Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 47.

²⁶ Alexandru Boroș, Bogdan Vîrjan, Ionuț Andrei Barbu, Mirela Gorunescu, Iulia-Elena Nistor, op. cit., p. 2-3.

folos material, inclusiv o infracțiune din dreptul comun, respectiv o infracțiune contra patrimoniului (de ex., infracțiunea de înșelăciune, prevăzută de art. 244 C.pen.).

Investigarea tehnico-științifică a infracțiunii de spălare a banilor a reprezentat subiect de analiză și reflecție și pentru literatura de specialitate internațională. Astfel, într-o lucrare de specialitate din Statele Unite ale Americii²⁷, au fost reținute ca elemente ale investigației judiciare în domeniul combaterii spălării banilor următoarele etape procedurale: luarea deciziei de a instrumenta cazul, dezvoltarea cazului, faza informativă care cuprinde verificarea sursei informative inițiale, bazele investigației care cuprind întrebări despre participanți la săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, stabilirea managementului de caz, stabilirea dispozițiilor legale aplicabile în cazul respectiv, planul investigativ în cadrul căruia se colectează probele (evidence), se analizează posibilitatea folosirii factorilor umani sub acoperire, se conturează profilul participanților la schema infracțională, iar în final se strâng probele și se evaluează.

Precedând investigației penale, primul instrument tactic aflat la îndemâna organelor de urmărire penală este planul de anchetă sau planul de urmărire penală, care a fost definit în doctrina recentă²⁸ ca fiind *scheletul, structura activităților de urmărire penală etapizate în funcție de obiectivul urmărit, precum și de urgența sau importanța acestora în ansamblul activităților procesuale din cauza respectivă*. Conținutul planului de urmărire penală este determinat în principal de problemele pe care trebuie să le clarifice investigația penală într-un moment pe parcursul desfășurării anchetei. Așadar, prin elaborarea acestui plan de anchetă, investigatorul nu face altceva decât să contureze, să proiecteze principalele activități de urmărire penală pe care urmează să le desfășoare în raport de specificul infracțiunii investigate.

Aprioric, din analiza literaturii de specialitate nu rezultă că ar fi fost conturat un cadru general metodologic de investigare a infracțiunii de spălare a banilor, astfel că documentarea teoretică și empirică s-a realizat prin raportare la cercetarea activităților de spălare a banilor, desfășurate, cu predilecție, de către structurile de criminalitate organizată, ce activează în domeniul criminalității de afaceri.

²⁷ John Madinger, *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators*, Third Edition, 2012, Taylor and Francis Group, p. 301-312.

²⁸ Radu Mihăiță Cazacu, *Investigarea infracțiunilor de corupție săvârșite de parlamentari în exercitarea mandatului*, Editura Hamangiu, București, 2023, p. 188.

În literatura de specialitate²⁹, s-a opinat că principalele probleme pe care trebuie să le lămurească cercetarea activităților desfășurate de către structurile infracționale sunt: *momentul constituirii structurii infracționale; natura structurii infracționale și legăturile acestuia cu alte grupuri organizate; activitățile desfășurate de către persoanele implicate în înființarea și dezvoltarea structurii infracționale, identitatea persoanelor implicate și rolul asumat de acestea în cadrul structurii infracționale; activitățile infracționale în a căror desfășurare este implicată structura infracțională, urmările desfășurării de activități ilicite de către structura infracțională; dacă există și în ce constă colaborarea cu organele judiciare a persoanelor implicate în activitatea structurii infracționale.*

Capitolul șapte al tezei este dedicat **aspectelor de drept comparat referitoare la infracțiunea de spălare a banilor**. Astfel, în cadrul acestui segment conceptual a fost analizată legislația națională în materie a următoarelor state: Austria, Germania, Italia, Țările de Jos, Spania, dar și Republica Moldova, fiind realizat un examen comparativ cu legislația națională a statului nostru. Ca un element de originalitate și de plusvaloare al lucrării, a fost abordată și problema evoluției globale a incriminării infracțiunii de spălare a banilor, respectiv spălarea banilor din culpă, fiind exprimat un punct de vedere propriu în legătură cu armonizarea legislației din România, în această direcție generalizând practicile pozitive ale altor state.

Ultimul capitol cuprinde **concluzii și propuneri**.

Conchizând cu privire la valoarea demersului științific materializat în cuprinsul acestei teze de doctorat, apreciem că prezenta lucrare a reușit în mare măsură ceea ce și-a propus, respectiv să prezinte, într-o abordare pluridisciplinară, fenomenul de spălare a banilor. Astfel, lucrarea a fost inițiată debutând cu valențele criminologice ale infracțiunii de spălare a banilor, expunerea tipologiilor de spălare a banilor, continuată cu prezentarea infracțiunii din perspectiva dreptului penal material, incursionând în paradigma dreptului procesual penal, iar în final toate aceste dimensiuni penologice au culminat cu paradigma științei criminalistice, fiind analizate critic

²⁹ Gabriel Ion Olteanu, Adrian Iacob, Mirela Gorunescu, Adriana Voicu, Ștefan Pop, Bianca Dragomirescu, Marin Ruiu, Eduard Cristian Ștefan, *Metodologie criminalistică – Structurile infracționale și activitățile ilicite desfășurate de acestea*, Editura Ait Laboratories, București, 2008, p. 61.

activitățile procedurale disciplinate de tactica criminalistică și de metodologia investigării infracțiunii de spălare a banilor. În efortul de documentare științifică a tezei de doctorat au fost avute în vedere lucrările de specialitate ce formează doctrina de specialitate națională, dar și internațională (cu predilecție cea din Statele Unite ale Americii, dar și a statelor a căror legislație a fost examinată în capitolul „drept comparat”), revistele juridice de specialitate, actele normative internaționale, europene și naționale, dar și instrumentele de soft law, de o mare utilitate pentru sistematizarea tipologiilor de spălare a banilor. De asemenea, autorul și-a propus, fără a avea pretenția exhaustivității, ca această teză să abordeze fenomenul de spălare a banilor, atât din paradigma epistemologică, cât și din paradigma praxiologică, încercând ca lucrarea să reprezinte atât un îndrumar cu valoarea teoretică care să sistematizeze principalele noțiuni ce sunt asociate sferei de spălare a banilor, cât și un vector practic care să abordeze principalele probleme de drept incidente în practica judiciară curentă în materia infracțiunii de spălare a banilor. Așadar, teza se adresează deopotrivă atât teoreticienilor, cât și practicienilor, pornind de la teza axiomatică conform căreia, pentru a fi un bun practician al dreptului este obligatoriu să fii un bun teoretician, nefiind însă valabilă și reciprocă.

Teza își propune să reunească într-o combinație armonioasă atât elementele noționale teoretice pe care autorul acesteia și le-a însușit înainte de accesarea acestei forme de studii avansate, cât și în timpul acesteia, cercetând cu minuțiozitate o sferă amplă a doctrinei și a jurisprudenței, dar și experiența judiciară în materia științelor penale, în exercițiul a diverse funcții judiciare, de aproximativ 12 ani. La fel de adevărat este faptul că exprimarea în această formă a activității de cercetare nu ar fi fost posibilă fără suportul și îndrumarea profesorului coordonator, care are meritul de a „polei” științific, academic, această lucrare, prin numeroasele recomandări cu caracter teoretic și practic, care de-a lungul cercetării științifice au îmbogățit și au adus plusvaloare acestei teze. Această contribuție este cu atât mai notabilă cu cât, așa cum am subliniat în cuprinsul tezei de doctorat, nu au fost identificate, în literatura de specialitate, studii teoretice sau practice care să abordeze distinct metodologia criminalistică a investigării infracțiunii de spălare a banilor, ci lucrări al căror conținut nu fac decât să trateze holistic și general metodele și tehnicile de investigare a spălării banilor, astfel că, în lipsa unor direcții teoretice consacrate, a fost necesară conceptualizarea unor etape procedurale, trecute prin filtrul experienței profesionale proprii.

Principalele concluzii pe care le-am desprins din cercetarea teoretică și empirică, precum și poziția, respectiv dezvoltările personale, fără a avea așteptările unei abordări complete, au încercat să prezinte, din punct de vedere teoretic și practic, spălarea banilor ca dimensiune infracțională particulară. Astfel, au fost analizate principalele și cele mai actuale probleme jurisprudențiale în angajarea mecanismului răspunderii penale ca urmare a săvârșirii infracțiunii de spălare a banilor, respectiv individualizarea materială a infracțiunii de spălare a banilor în raport de infracțiunea premisă, infracțiunea de spălare a banilor din perspectiva subsidiarității acesteia în raport cu infracțiunea premisă, reținerea infracțiunii de spălare a banilor, în condițiile concrete în care situația de fapt nu relevă folosirea unui element fraudulos, dolosiv, falacios, distincția dintre infracțiunea de spălare a banilor și tănuire, modalitățile alternative ale elementului material al infracțiunii de spălare a banilor, subiectul activ al infracțiunii predicat, autonomia infracțiunii de spălare a banilor, modul de consumare a infracțiunii de spălare a banilor în raport cu infracțiunea predicat (infracțiunea de evaziune fiscală), concursul dintre infracțiunea de evaziune fiscală și spălare a banilor, respectiv confiscarea, precum și prescripția răspunderii penale în materia infracțiunii de spălare a banilor, în lumina jurisprudenței Curții Constituționale a României și a Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și aplicarea legii penale mai favorabile.

Lucrarea reliefează abordări ale cadrului conceptual, printr-un discurs interpretativ, dar și critic al evoluției fenomenului, fiind conceptualizat un cadru metodologic general de investigare criminalistică a infracțiunii de spălare a banilor, respectiv criteriile generale de investigare și direcții metodologice, dar și particularități în investigarea criminalistică a infracțiunii de spălare a banilor.

Pornind de la întrebările și problematica cercetării, teza a încercat să ofere un răspuns clar problemelor asociate fenomenului de spălare a banilor, propunând un ansamblu teoretic și aplicativ, centrat asupra acestor probleme, de aici rezultând aportul personal la nivel conceptual și empiric al autorului.

Concluziile documentării teoretice și rezultatele cercetărilor empirice au permis aducerea unei contribuții la îmbogățirea studiilor privind combaterea fenomenului de spălare a banilor, ce nu sunt atât de generoase, studiul acestui fenomen fiind considerat dificil de realizat întrucât se află la intersecția unor cunoștințe din sfere pluridisciplinare care, colizionând, generează o simbioză între sfera juridică și sfera economică.

În acest sens, am procedat la analiza aprofundată și expunerea unor soluții menite să dezlege anumite probleme stringente din practica judiciară de maximă actualitate și interes, referitoare la consumarea infracțiunii de spălare a banilor. În acest sens, a fost subliniată relația dintre infracțiunea predicat și infracțiunea de spălare a banilor, distincția dintre infracțiunea de spălare a banilor și infracțiunea de tănuire, concursul de confiscări atunci când se comite o infracțiune de evaziune fiscală și una de spălare a banilor, decelarea laturii obiective a infracțiunii atunci când aceasta nu prezintă suficientă individualitate față de infracțiunea primară, structura obiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunii cu referire la absorbirea elementului fraudulos, dar și alte chestiuni desprinse din practica judiciară și analizate în capitolele în care au fost punctate alte instituții aflate în corelație cu acestea.

Este știut faptul că știința criminalisticii în general și metodologia criminalistică în special contribuie la stabilirea activității ilicite prin dovedirea elementelor constitutive ale infracțiunilor, sens în care investigația criminalistică trebuie să lămurească o serie de aspecte, cum ar fi: natura faptei comise, dacă fapta este prevăzută de legea penală și identificarea normelor juridice încălcate, făptuitorii și contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, modurile de operare folosite de infractori, prejudiciul cauzat și posibilitățile de recuperare, cauzele care au determinat, condițiile și împrejurările care au favorizat sau înlesnit comiterea faptei, precum și măsurile de prevenire ce se impun a fi luate.

Așadar, principalele concluzii și propuneri pe care le considerăm ca fiind chintesența tezei de doctorat sunt reflectate, pe de o parte, de soluțiile jurisprudențiale analizate critic, dar și cele propuse de către autor, cu privire la chestiunile de drept incidente în practica judiciară asociată infracțiunii de spălare a banilor, iar pe de altă parte, de analiza tactică și metodologică din perspectivă criminalistică, utilizată în investigarea penală a acestui fenomen infracțional, care erodează economia societății. Asociat acestui nucleu ce oferă substanță tezei de doctorat este și aportul autorului tezei la adiționarea doctrinei de specialitate în materia tehnicilor de spălare a banilor, în materia corelării acestei infracțiuni cu măsurile de siguranță care se pot dispune în cursul procesului penal, cu măsurile asigurătorii dar și sublinierea evoluției fenomenului în dreptul internațional, atât printr-o analiză comparativă cu mai multe state din Uniunea Europeană, care au raportat succese notabile în contracararea acestui flagel infracțional, cât și prin sublinierea tendinței globale de incriminare a infracțiunii de spălare a banilor, chiar și atunci când aceasta este săvârșită din culpă.

Finalmente, teza culminează cu formularea a două propuneri *de lege ferenda*, care pot optimiza combaterea infracționalității în acest domeniu, dacă aceste soluții legislative vor fi adoptate de legiuitor și aplicate de organele judiciare în mod sistematic și proactiv.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

(doar cea folosită în cadrul rezumatului)

I. Lucrări de specialitate

- Bercheșan Vasile, *Cercetarea penală, Criminalistică – Teorie și practică*, Editura și Tipografia Icar, București.
- Boroș Alexandru, Vîrjan Bogdan, Barbu Ionuț Andrei, Gorunescu Mirela, Nistor Iulia-Elena, *Dreptul penal al afacerilor*, ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2021.
- Cassara John, *Trade-Based Money Laundering*, Editura Wiley, 2015, informațiile se regăsesc în preambulul cărții.
- Cazacu Radu Mihăiță, *Investigarea infracțiunilor de corupție săvârșite de parlamentari în exercitarea mandatului*, Editura Hamangiu, București, 2023.
- Chau Derek, van Dijck Nemcsik Maarten, *Anti-Money Laundering Transaction Monitoring Systems Implementation: Finding Anomalies*, Editura Wiley, 2020.
- Craiovan Ion, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Pro Universitaria, București, 2019.
- Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Stănoiu R., Fodor I., Iliescu N., Bulai C., Roșca V., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. II, Ediția a II-a, Editura Academiei Române și Editura All Beck, București, 2003.
- Dongoroz Vintilă, *Metoda tehnico-juridică în știința dreptului penal*, Editura Hamangiu, București, 2020.
- Jurj Tudoran Remus, Șaguna Dan Drosu, *Spălarea Banilor, Teorie și practică judiciară*, ediția a 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2022.
- Madinger John, *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators*, Third Edition, 2012, Taylor and Francis Group.
- Minea Mircea Ștefan, Costăș Cosmin Flavius, *Fiscalitatea în Europa la începutul mileniului III*, Editura Rosetti, București, 2016.
- Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, *Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2017.

- Neacșu Constantin, *Infrațiuni de evaziune fiscală și spălare a banilor săvârșite prin intermediul companiilor offshore*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2021.
- Olteanu Gabriel Ion, Iacob Adrian, Gorunescu Mirela, Voicu Adriana, Pop Ștefan, Dragomirescu Bianca, Ruiu Marin, Ștefan Eduard Cristian, *Metodologie criminalistică – Structurile infracționale și activitățile ilicite desfășurate de acestea*, Editura Ait Laboratories, București, 2008.
- Popa Gheorghe, Gamenț Niculae, *Criminalistică, Curs Universitar*, Editura ProUniversitaria, București, 2014.
- Popescu Sofia, *Sociologie juridică*, Editura Lumina Lex, București, 2001.
- Rădulescu Sorin M., *Sociologia devianței și a problemelor sociale*, Editura Lumina Lex, București, 2010.
- Stancu Emilian (prof.univ.dr.), în postfață Bercheșan Vasile, *Cercetarea penală, Criminalistică – Teorie și practică*, Editura și Tipografia Icar, București.
- Stancu Emilian, Moise Adrian Cristian, *Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale*, Editura Universul Juridic, București, 2014.
- Stănilă Laura Maria, *Sociologie juridică*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2021.
- Tanoviceanu Ioan, *Curs de Drept penal*, vol. II, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- Trandafir Codruța, *Societățile off-shore între reglementare legală și ilicit*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

II. Resurse bibliografice pe internet

- <https://data.consilium.europa.eu>.
- <https://ec.europa.eu>.
- <https://eur-lex.europa.eu>.
- <https://romanalibera.ro>.
- https://www-fatf--gafi-org.translate.google/en/publications/Methodsandtrends/Trade-basedmoneylaundering.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ro&_x_tr_hl=ro&_x_tr_pto=sc.
- www.insse.ro.